

اگر به سایت دسترسی داشتید کتاب بخرید

برخی منابع از فروش ۹۰ هزار جلد در دو روز اول نمایشگاه مجازی کتاب خبر می دهند

عاطفه جعفری

روزنامه‌نگار

از روزهای آغازین سال ۹۹ که با قرنطینه شروع شده بود، می شد حدس زد که قرار نیست به این زودی‌ها به شرایط زندگی در روزهای قبل از کرونا بازگردیم. باید مناسبات و روابط اجتماعی مان را با توجه به شرایط جدید طراحی می کردیم و با توجه به این مدل از زندگی همه مناسبات هم تغییر کرد. همیشه در اردیبهشت ماه برگزاری نمایشگاه کتاب را داشتیم، نمایشگاهی که

که گفته شد و پیش بینی شده بود، در همان دقایق اول شروع نمایشگاه اتفاقاتی افتاد که سایت نمایشگاه را از دسترس خارج کرد تا روز پنجشنبه دوم بهمن این مساله ادامه داشت و عملاً مخاطبان دو روز این نمایشگاه را از دست دادند. به بهانه این اتفاق، سوزه این صفحه را به این رویداد اختصاص دادیم و با مسئولان برگزاری درمورد آن صحبت کردیم.

همه مشکلات یک سایت

این روایت کسانی بود که وارد سایت شده بودند و توانسته بودند تا یک جایی پیش بروند اما خیلی‌ها هم بعد از وارد شدن به سایت با جمله‌های «سایت درحال ارتقا است» و یا جمله «coming soon» مواجه شدند و اصلاً کار در همان دقایق اول با مشکل روبه‌رو شد. مطمئناً اینها مسائلی است که از همان ابتدا به آن تأکید شده بود اینکه قرار است نمایشگاه به صورت مجازی برگزار شود، زیرساخت‌های سایت باید خیلی آماده باشد تا با حضور ۳۰۰ هزار نفری از هم نپاشد و تعطیل نشود. به گفته یک کارشناس حوزه IT این سایت جوابگوی حضور ۱۰۰ هزار نفر را هم ندارد درحالی که مسئولان برگزاری می گفتند برای حضور ۲ میلیون نفر هم‌زمان در سایت نمایشگاه آماده هستند اما شواهد چیز دیگری را نشان داد و در نهایت سایت تقریباً دو روز تعطیل شد تا به قول خودشان ارتقای فنی پیدا کند. سبب این که به گفته برخی از کاربران در فضای مجازی برای آن میلیاردها تومان خرج شده بود تا بتواند نمایشگاه را پوشش دهد اما در نهایت دیدیم که در همان ابتدا با مشکل مواجه شد.

انتخاب کتاب‌ها را سریع انجام دهم اما زمانی که خواستم ثبت درخواست را انجام بدهم نتوانستم و بعد به یک‌باره سایت قطع شد. ایمان ایزدی یکی دیگر از مراجعه‌کنندگان به سایت نمایشگاه کتاب اما مشکل دیگری داشته است و آن را این‌طور روایت می کند: «من در همان دقایق ابتدایی تصمیم به خرید گرفتم قبل از خرید باید یک ثبت‌نام صورت بگیرد تا بتوانیم این خرید را انجام دهیم اما زمانی که برای ثبت‌نام وارد آن قسمت از سایت شدم، هیچ کدام از گزینه‌ها را نمی‌توانستم باز کنم تا استان و شهر و بقیه را مشخص کنم برای همین امکان هیچ خریدی نبود.» البته مسائل دیگر هم بود که در این چند روز در فضای مجازی خیلی‌ها به آن پرداختند مثلاً یک نفر با کد ملی خودش وارد سایت نمایشگاه شده است و در نهایت اسم نفر دیگری بالای سایت درج شد و کارشماره اسم‌های بالای صفحه تغییر می کرد یا اینکه بعد از گذشتن این مراحل و انتخاب کتاب با جمله امکان خرید کتاب وجود ندارد، مواجه می شدند.

دقیقاً از زمانی که اعلام شد نمایشگاه به صورت مجازی برگزار می شود، حدس و گمان‌ها و حرف و حدیث‌ها برای برگزاری این رویداد فرهنگی شروع شد. در گزارش‌های مختلف چالش‌ها و مشکلات این مدل برگزاری را گوشزد کردند تا برای مسئولان امر راهی باشد تا این مشکلات را قبل از برگزاری حل کنند و برای آن چاره‌ای داشته باشند. حتی در جلسه هم‌اندیشی که تقریباً سه هفته قبل از برگزاری نمایشگاه با رسانه‌ها گذاشته شد، باز هم این مشکلات احتمالی گفته شد و اما در نهایت با شروع نمایشگاه شاهد این هستیم که حتی بعد از دو روز همچنان امکان دسترسی به سایت نمایشگاه فراهم نیست. فاطمه دوست‌محمدی، دانشجو و فعال فرهنگی است که از زمان شروع نمایشگاه با احتمال اینکه سایت مشکل داشته باشد سعی کرده از دقایق اولیه برای خرید اقدام کند. او در این باره به فریختگان می گوید: «اول همه چیز خوب بود وارد سایت شدم و طبق آن چیزی که گفته بودند ثبت‌نام را انجام دادم. چون هنوز سایت ترافیک خاصی نداشت نتوانستم ثبت‌نام و

از چه زمان کار نمایشگاه شروع شد؟

بعد از تصمیم قطعی برای برگزار نکردن نمایشگاه کتاب در تیرماه، همه منتظر بودند تا ببینند بالاخره چه تصمیمی گرفته خواهد شد. ایوب دهقانکار، مدیرعامل خانه کتاب و ادبیات ایران درباره پروسه رسیدن به نمایشگاه کتاب مجازی می گوید: «بنا بود در فروردین ماه سال جاری و مشخصاً ۲۶ فروردین ۱۵ اردیبهشت نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران در مصالای امام خمینی (ره) برگزار شود، اما با توجه به شیوع کرونا و اثراتی که این ویروس بر تمامی فعالیت‌های اجرایی در کشور و دنیا داشت، شورای سیاستگذاری نمایشگاه کتاب در مورخ ۲۸ تیرماه ۹۹ با رأی اکثریت تصمیم بر آن گرفت که نمایشگاه کتاب سی‌وسوم فیزیکی برگزار نشود. بعد از آن شروع به تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی کردیم برای اینکه چه کاری انجام بدهیم برای این ساله و بالاخره به برگزاری نمایشگاه کتاب مجازی رسیدیم، ۴ ماه فرصت داشتیم برنامه‌ریزی‌های فشرده‌ای را انجام دهیم هر چند شرایط خاصی هم داشتیم.»

بن‌داران صف اول حضور

یکی از موارد مهم بعد از برگزاری نمایشگاه‌ها و جشنواره‌ها آمار بازدیدکنندگان و استقبال از رویداد فرهنگی است. با توجه به حضور دانشجویان، طلاب، اساتید و اهالی قلم و همچنین مخاطبان عادی که با تخفیف ۲۰ درصدی مواجه هستند، مسئولان نمایشگاه مجازی می‌گویند با وجود همه کاستی‌ها حتماً آمار خوبی ثبت خواهد شد. طبق آخرین آمار که ما گرفتیم، تا الان بالغ بر ۱۸ هزار سبد خرید در سایت نمایشگاه ایجاد شده و بیش از ۹۰ هزار جلد کتاب فروش رفته است. همچنین بیش از ۵ میلیارد تومان هم فروش نقدی نمایشگاه بوده است. در آمار دیگری آمده که ۱۵ هزار نفر از کسانی که بن‌داشته‌اند برای خرید اقدام کرده‌اند و سفارش‌هایشان را به ثبت رسانده‌اند، این آمار نشان می‌دهد تقریباً حجم وسیعی از آن سبدهای خریدی که تشکیل شده، متعلق به کسانی است که بن‌داشته‌اند.

برای ناشران فرصت کوچکی وجود دارد مثل تئزین دکور، صحبت با مخاطب یا فروش فعال که خود را به دیگران نشان دهند. نگرانی کلی برای ناشران کوچک دارم. احساس می‌کنم ناشران بزرگ از این نمایشگاه بیشتر بهره می‌برند. «مجید جلیسه که خودش سابقه مدیریت در خانه کتاب را داشته و کارشناس حوزه کتاب هم است درمورد برگزاری نمایشگاه‌ها منظر متفاوتی دارد او معتقد است، ورود دولت به هر کاری که مردم می‌توانند انجام دهند، بدون شک اشتباه است و می‌گوید: «دولت با برگزاری نمایشگاه فیزیکی کتاب به صورت فروشگاهی و عدم حمایت از کتابفروشی‌ها، فاتحه خیلی از کتابفروشی‌ها را خواند و حالا با راه‌اندازی نمایشگاه مجازی کتاب و عدم حمایت از وبسایت‌های فروش کتاب و کسب و کارهای مجازی در این حوزه ضربه سنگین دیگری به بخش خصوصی وارد کرد. اجرای این نمایشگاه می‌توانست مثل طرح‌های فصلی که به کتابفروشی‌ها واگذار شد به وبسایت‌های خود ناشران و وبسایت‌های فروش کتاب سراسر کشور طبق یک پروتکل و قاعده و استاندارد واگذار شود و نتیجه‌اش هم تقویت بخش خصوصی و زیرساخت‌های تکنولوژی کتاب کشور بود.»

سردرگمی ناشران

باعث شد ناشران بخوانند تا در همان بستر سایت خودشان همین میزان تخفیف را ارائه دهند تا مخاطبان خرید را خودشان، آن هم به صورت ارسال رایگان انجام دهند. راهی که مطمئناً برایشان راحت‌تر است تا اینکه بخواهند به سختی این راه را ادامه دهند. محمد حقی، مدیر انتشارات کتابستان معرفت درباره این مساله و اتفاقاتی که برای برگزاری نمایشگاه کتاب مجازی افتاد می‌گوید: «نمایشگاه کتاب مجازی که پاییز در کرمان برگزار شد، نشان از این داشت که این مدل برگزاری شلاید خیلی درست نباشد. دیدیم که فروش اینترنتی کتاب نسبت به فروش فیزیکی آن به شدت پایین بود. به‌طور مثال ناشری در نمایشگاه حضوری، میلیونی درآمد داشته اما در فروش اینترنتی میزان فروش آن مثلاً به پانصد هزار تومان تقلیل پیدا کرده است. یعنی به‌حدی کم شده که ناشر با خود می‌گوید ارزش نداشت اقدامی برای شرکت در این نمایشگاه انجام دهم. زیرا تدارک آن با نتیجه همخوانی ندارد. احساس می‌کنم در این ماجرا ناشران بزرگ بیشتر بهره می‌برند تا ناشران کوچک. در نمایشگاه کتاب برخی هستند که برپنداشتن شکل گرفته و وقتی مخاطبی وارد می‌شود اوایل به سراغ آن‌ها می‌رود. در نمایشگاه حضوری

متولیان اصلی نمایشگاه کتاب همیشه ناشران بودند، کسانی که در طول سال تلاش فراوان می‌کنند تا به اردیبهشت ماه برسند و با مخاطبان کتاب‌هایشان رودررو شوند. آن‌ها درمورد نمایشگاه مجازی کتاب نظرات مختلفی داشتند برخی موافق بودند و برخی آن را به نفع صنف خودشان می‌دانستند و برخی دیگر اما نظر دیگری داشتند و معتقد بودند وقتی خودشان سایت و بستر فضای مجازی را برای فروختن کتاب‌هایشان دارند چرا باید نمایشگاه برگزار شود. برخی ناشران با درج نظراتشان در فضای مجازی به نحوه برگزاری نمایشگاه اعتراض داشتند و می‌گفتند حتی نمی‌توانند در پنل کاربری‌شان حضور داشته باشند تا بتوانند با مخاطب ارتباط مستقیم برقرار کنند. یا اینکه به عنوان یک کاربر سعی کرده‌اند این خرید را انجام بدهند اما باز هم نتوانسته‌اند. یکی از ناشران پرطرفدار در کتاب‌های بسیار برای مخاطبان رمان داستان جذاب است روز پنجشنبه در فضای مجازی اعلام کرد که حتی یک ثبت سفارش هم نداشته است. برخی ناشران هم اعلام کرده‌اند که بسیاری از اطلاعات کتاب‌های آنان به صورت غلط و مشترک بین ناشران دیگر درج شده است. همه این مسائل

ابریوزه‌ها تا به اجرا نرسد اشکالشان مشخص نمی‌شود

مساله باعث می‌شود یک کندی‌ای برای پاسخ وجود داشته باشد. همین باعث شد جست‌جویی که باید در کسری از ثانیه انجام می‌شد، تا ۴۰ ثانیه هم طول بکشد و همین جریان، سایت را کند کرد. ضمن اینکه این مساله همه ماجرا نیست. سامانه ما متصل به سامانه‌های دیگر هم هست. ما متصل به هشت سامانه دیگر هم هستیم؛ از ثبت احوال و بانک عامل و درگاه‌های پرداخت تا سامانه پست. همه اینها باهم در روند کار ایجاد کندی می‌کنند. ما پیش‌بینی تا این حد را نداشتیم و خیلی خیلی فراتر از انتظارمان بود، که البته این هم هنر مردم است. این نکته را هم باید بگویم که با همین وضعیت کندی، سایت نخواهد و به اصطلاح فنی down نشد و فقط کند بود. پایین بودن سرعت هم به خاطر این است که سامانه درحال انجام کار است، این حرف را برای این می‌گویم که صبح تا ظهر که سایت درحال انجام کار بود، ۷۰۰ میلیون کتاب فروش رفت و همه اینها نشان از این دارد که سامانه درحال فعالیت بود، چون این خریدها انجام شده و فرآیندها صورت گرفته است و اگر حجم فعالیت‌های اینترنتی این مقدار خرید را حساب کنیم، خیلی زیاد می‌شود. از ظهر به بعد که خریده‌ها بیشتر شد، کندی هم سرعت پیدا کرد و در ساعت ۵ دیدیم که برای هر کلیک و جست‌وجو سامانه ۴۰ ثانیه زمان می‌خواهد تا پاسخ درست را بدهد، برای همین دیدیم که حق مردم نیست در بلاکلیفی بمانند. خودمان سایت را پایین آوردیم و ترجیح دادیم مردم معطل نشوند، چون می‌توانستیم با یک ارتقا کار بهتری را انجام بدهیم. دوستان ما از ۵ ظهر روز چهارشنبه که سایت را پایین آوردیم تا ظهر پنجشنبه کارشان را انجام دادند و تلاش مستمر کردند و بعد از ارتقای سایت نتوانستند آن را بالا بیاورند، بعد از بالا آمدن سایت با مورد جدی‌ای مواجه نبودیم و در نهایت ممکن است همین کندی باشد اما سامانه زمین گیر نشده و درحال کار است.

با همه این کندی‌ها ظرف ۴۸ ساعت گذشته، ۵ میلیارد تومان کتاب فروش رفته است و امیدواریم روزهای بعدی هم این کار ادامه پیدا کند. تکنولوژی به کار رفته در این سامانه این طور است که اگر یک نفر اسم یک کتاب را جست‌وجو کند، ممکن است مدت‌زمانی برای این مساله طول بکشد تا سامانه جواب بدهد، اما اگر نفر بعدی همین کتاب نفر قبلی را جست‌وجو کند، در سریع‌ترین زمان ممکن به او پاسخ داده می‌شود.» دهقانکار معتقد است این پروژه یک ابرپروژه است، چون به سامانه‌های دیگر هم متصل می‌شود. در پروژه‌هایی که این مدلی هستند و به نوعی بزرگ، هر چقدر هم از قبل برنامه‌ریزی انجام بگیرد، بازم تا به کارزار برگزاری نفیتم، مشکلات خودش را نشان نمی‌دهد. برای این اختلالات از مخاطبان عذرخواهی می‌کنیم. آن چیزی که مسجّل است این است که در همین نمایشگاه، مشکلات را حل خواهیم کرد، چون رصد دقیقی از نمایشگاه داشتیم و همین مساله باعث شد در همین دوره این نواقص را رفع کنیم تا به دوره بعدی برگزاری نمایشگاه انتقال نیاید.» به مشکلی که یکی از مخاطبان داشت اشاره کردم که با کد ملی خودش وارد سایت شده، اما به طرز عجیبی اسم‌های بالای سایت تغییر می‌کرد و او این مشکل را جدید دانست و گفت: «حتماً به مسئولان پاسخ‌خوئی سوالات ما مراجعه کنند تا جواب خود را بگیرند، چون تا به حال ۲۰ میلیون نفر و مساله مهمی است.» از تمدید نمایشگاه به خاطر مشکلات روزهای ابتدایی می‌پرسم و می‌گوید: «ما همه ساعت‌هایی را که سامانه اختلال داشته است، محاسبه می‌کنیم و حتماً تدبیری را در دستور کار می‌دهیم تا حق مخاطبان ضایع نشود.»

حرف آخر

و مساله مهم‌تر ارسال درست کتاب‌ها به خریداران است؛ چیزی که قبل از شروع نمایشگاه دغدغه بسیاری از ناشران بود و معتقد بودند فرآیند پست نگران‌کننده است. یک مساله دیگر این است که مادر کشور پلتفرم‌های بزرگی داریم که کار فروش کتاب را انجام می‌دهند و به قول کارشناسان این حوزه آنقدر سایت نمایشگاه کند است که تا الان این نمایشگاه نتوانسته معادل یک روز از فروش این سایت‌ها را به ثبت برساند. با تمام این تفاسیر مسئولان نمایشگاه مدعی هستند که تا به حال ۲۰ میلیون نفر از سایت نمایشگاه دیدن کرده‌اند، اما اینکه چرا این ۲۰ میلیون نفر نتوانسته‌اند خریدشان را در همان لحظه به ثبت برسانند نشان‌دهنده این است که سایت برای خرید این حجم از جمعیت آماده نبوده است. باید دید تا پایان نمایشگاه این مشکلات حل خواهد شد یا همچنان در فضای مجازی با کنایه مخاطبان این نمایشگاه مواجه هستیم که نتوانسته‌اند خریدی را به ثبت برسانند.

برگزاری کم‌رسم یک نمایشگاه فرهنگی مهم‌ترین دلیل انتقاد اهالی کتاب است. برخی از کارشناسان معتقدند برای برگزاری نمایشگاهی در این سطح باید به یک آمادگی نسبی می‌رسیدیم و سایت در مراحل مختلف تست می‌شد. البته مسئولان می‌گویند تست انجام شده، اما این حجم از استقبال را گمان نمی‌کردند. این نمایشگاه هم تمام می‌شود با فروش میلیاردری که از آن انتظار می‌رود، اما مهم در این نمایشگاه فروش ریالی نیست، بلکه تعداد عناوین فروخته شده

